

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КЛИМАТА, АТМОСФЕРАТА И
ВОДИТЕ

Бул. „Цариградско шосе“ 66, 1784 София

Тема: ТЕОРИЯ И МЕТОДИ НА РЕГИОНАЛНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ
THEORY AND METHODS OF THE REGIONAL STUDIES

Лектор:

Професор доктор на науките Атанас Дерменджиев
Profesor Doctor of Scienie Atanas Dermendjiev

GSM 0888-331-775

E-mail: adermendjiev1960@abv.bg

Хорариум

30 учебни часа (лекции)

Анотация

Лекционният курс по “Теория и методи на регионалните изследвания” има за цел да развие географската култура на докторантите чрез овладяване на общите основи и закономерности на географското познание в областта на регионалното развитие – усвояване на основните географски понятия за географското пространство и обществото.

Чрез цикъла от лекции се изграждат познания за същността на природната и обществената география и се създават възможности за по-детайлно изучаване на географските процеси и явления в пространствен и динамичен аспект.

Основните идеи, които са заложи при определянето на тематичните кръгове са чрез курса да се постигне: усвояване на системата от научни знания (теории, закономерности, понятия) за комплекса природа–общество; повишаване на теоретико-методологичната значимост на географията чрез усвояване методите и технологиите на изследване на регионите.

Abstract

The lecture course on “Theory and Methods of the regional studies” aims to develop the geographical culture of doctoral students by mastering the general foundations and laws of geographical knowledge in the field of regional development - mastering the basic geographical concepts of geographical space and society.

Through the lecture series, knowledge about the essence of natural and social geography is built and opportunities are created for a more detailed study of geographical processes and phenomena in a spatial and dynamic aspect.

The main ideas that are set in determining the thematic circles are to achieve through the course: mastering the system of scientific knowledge (theories, laws,

concepts) for the nature-society complex; increasing the theoretical and methodological significance of geography through mastering the methods and technologies of regional studies.

Методи на обучение и оценяване

Обучението се осъществява чрез лекции (лекция, съчетана с беседа и лекция с елементи на интерактивно и мултимедийно обучение, наблюдение, демонстрация и др.). Курсът завършва с текуща оценка. Във формирането ѝ участват следните елементи: работа в интернет среда, реферат, презентационни възможности, академично есе.

Teaching and assessment methods

The training is carried out through lectures (lecture combined with discussion and lecture with elements of interactive and multimedia learning, observation, demonstration, etc.). The course ends with a continuous assessment. The following elements participate in its formation: work in the Internet environment, abstract, presentation opportunities, academic essay.

Тематичен план на лекциите по учебни часове

1. Теория и методология на науката. Същност, проявление, базови понятия на теоретичната география. 2 часа

2. Обект, предмет и съдържание на географската наука. Обект и предмет на географията. Философско-методологическа обосновка. Основни учения за географската среда като обект на единната география. 2 часа

3. Структура на географията и мястото ѝ в системата на науките. Географията в системата на науките. Структура на географските науки. 2 часа

4. Основни процеси на географското познание. Общи проблеми на методиката на научните изследвания. Класификация на методите на науките. Наблюдение, експеримент, методи на обобщение, географски открития, географска картина на света. 2 часа

5. Систематизация и класификация на обектите на географски изследвания. Систематизация и класификация в географията. Географско райониране. Природо-географско и икономо-географско райониране. 2 часа

6. Системен подход в географията. Системният подход и неговата роля в географските изследвания. Географска система. Свойства на геосистемата. Геоситуационна концепция. 2 часа

7. Теоретична география: същност и най-важни категории. Същност и основни направления на изследванията в областта на теоретичната география. Теоретичният компонент на географското знание. Закони и закономерности. 2 часа

8. Географските категории пространство и време. История на възгледите за пространство и време. Географското пространство и време. Геометодът. 2 часа

9. Концепцията за територия и териториалната организация на природно-обществените геосистеми. Концепцията за територията и териториалните ресурси. Категорията “териториална организация на обществото”. Географското поле. 2 часа

10. Общогеографски учения и концепции. Географски детерминизъм и посибилизъм. Основни учения за географското положение. Геоинформационната концепция. 2 часа

11. Концепции в природната география. Общи положения. Учението за географската обвивка. Учението за ландшафтите. Палеогеографската концепция. 2 часа

12. Теории за пространственото развитие в социално-икономическата география. Теорията за “централните места”. Дифузия и иновации. Теорията за “полюсите на растежа” и “центровете на развитие”. Регионалните изследвания. 2 часа

13. География на езика, моделиране и прогнозиране. Място и значение на езика в науката. Вербален и изкуствен език. Езикът на географските карти. Класификация на моделите. Математико-географското моделиране. Типология, етапи, принципи и методи на прогнозирането. 2 часа

14. География и общество. Функции на географските науки. Социална и културна география. География и образование. Информационно общество. 2 часа

15. Географията в съвременния свят. Национална идентичност и глобализация. Актуални процеси в съвременната система на географските науки. Глобални и регионални проблеми на обществото. 2 часа

БИБЛИОГРАФИЯ (избрани монографии)

Арон, Р. 18 лекции за индустриалното общество., Изд. Любомъдрие, С., 1995.

Бацаров, З. Геополитически системи. С., 1999.

Бауман, З. Глобализацията. Последиците за човека. С., Лик, 1999.

Бенвенист, Е. Структурата на езика и структурата на обществото. С., 1993.

Бодрияр, Ж. Глобализацията като културен шок. С., 2007.

Бояджиев, В. Увод в историческата география. С., Парадигма, 2016.

Бояджиев, Ц. Античната философия като феномен на културата. С., 1994.

Бретон, Р. География на езиците. Враца, Одри, 1995.

Бретон, Р. География на цивилизациите. Враца, Одри, 1996.

Бретон, Р. Етнополитика. Враца, Одри, 2002.

Бродел, Ф. Световното време. С., 2005.

Бродел, Ф. Граматика на цивилизациите. С., 2014.

Бъчваров, М. Геополитически анализи. С., 2001.

Варзоновцев, Д. Феноменология на града. С., 1992.

Варзоновцев, Д. Феноменът Модерност. Културологически визии. С., 2003.

Веденин, Ю. Очерки по географии искусства. Санкт Петербург: Дмитрий Буланин; М.: Институт Наследия, 1997.

Гладкий, Ю., А. Чистобаев. Регионоведение. М., Изд. Гардарики, 2003.

Дерменджиев, А. Геословие. Пространства и промисли. Велико Търново, Изд. ИТИ, 2025.

Дерменджиев, А. Социална и културна география. Анали(зи), контекст(и), (с)мисли. Велико Търново, ИЗД. ИВИС, 2018.

Дерменджиев, А. Географски анализи, В. Търново, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2004

Дерменджиева, С. Теория и методика на географското образование. Велико Търново, Изд. ИТИ, 2021.

Джонев, С. Качествени методи за изследване в социалните науки. С., Ен Джи Би Консултинг, 2015.

Дреновски И., Е. Патарчанова. Въведение в историята и теорията на географията. Благоевград, Университетско издателство „Неофит Рилски“, 2013.

Нешев, К. Балканският сблъсък на цивилизациите. С., Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 1996.

Новата икономическа география. Теория и практика. (съст. и ред. Димов, Н., М. Русев, Р. Недков). С., 2013.

Поликаров, А. Очерци по методология на науката. С., 1980.

Русев, М. Обществена география. С., 2008

Русев, М. Политическа география. Геополитика и сигурност. С., 2017

Саушкин, Ю. Г. Очерци по история и методология на географската наука. С., 1979.

Стоянов, П. Регионална география. Част 1. Теория и методология, С., СУ „Св. Кл. Охридски“, 2017.

Шишманова, М. Регионално развитие и териториално планиране. Теория и методология на изследванията. Благоевград, 2010.

Юдин, Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Наука, М., 1978.

Aitken, S. Geographies of Young People & The Morally Contested Spaces of Identity. London: Routledge, 2001.

Agnew J. Place and Politics. The Geographical Mediation of State and Society. Boston, 1987.

Anderson, K., M. Domosh, S. Pile, N. Thrift. A Handbook of Cultural Geography. London, 2002.

Armas, Iuliana. Teorie si metodologie geografica. Bucuresti, Universitatea Spiru Haret, Editura Fundatiei Romania de Mare. 2006.

Atkinson, David. Cultural geography. Wiley-Blackwell, 2005.

Balassa, B. The Theory of Economic Integration. L., 1962.

Benko, G. and Strohmayer, U. (eds.) (2004) Human Geography: A History for the 21st Century, Arnold: London

Bourdieu, P., and Passeron J. C. Reproduction in Education, Society and Culture. London: Sage, 1990.

Checland P.B., Scholes I. Soft Systems Methodology in Action. Chichester: Wiley, 1990.

Cherchman C. W. The Systems Approach and its Enemies. New York: Basic Books, 1979.

Cloke, Paul, Philip Crang, Mark Goodwin. Introducing Human Geographies. Third Edition. Routledge. London and New York, 2014, 1055 p.

Coates B. E., Johnston R. J., Knox P. L. Geography and inequality. Oxford: Oxford University Press, 1977.

David Waugh. Geography. An Integrated Approach. Nelson Thomes Ltd. Delta Place. 27 Bath Road, CHELTENHAM, GL53 7TH, UK, 2009, 657 p.

Duncan, J., Johnosn, N. And Schein, H.R. (eds.) (2004) A Companion to Cultural Geography, Blackwell: Oxford

Fellmann J., Getis A., Getis J. Human Geography. Landscapes of Human Activities. Dubuque, 1992.

Friedmann, J. Regional Development Policy. Boston, 1966.

Erikson, R. and Goldtorpe, J. The Constant Flux: A study of class mobility in industrial societies. Oxford: Clarendon Press; 1992.

Giddens, A. Sociology, 3 rd ed. Cambridges: Polity Press, 1997.

Gottmann, J. The Significance of Territory. Charlottesville, 1973.

Haberler, G. Integration and Growth in Historical Perspective, American Economic Review, March, 1964.

Hagerstrand, T. Innovation Diffusion as a Spatial Process. Chicago, 1967.

Harvey, D. Social Justice and the City. London: Edward Arnold, 1973.

Hartshorne, R. The Functional Approach in Political Geography/ Annals of the Association of American Geographers. №40, 1950.

Luhmann, N. Social systems. Stanford: Stanford University Press, 1995.

Maslow, A. H. Motivation and Personality. New York, Harper & Row, 1954.

Marshall G., Rose D., Newby H., Vogler C. Social Class in Modern Britain. London: Unwin Hyman, 1988.

Taylor, P. J. Political Geography. World-Economy, Nation-State and Locality. L., 1989.